

Saksutredning:

NY HØRINGSUTTALELSE TIL IVAR SIN KONSESJONSSØKNAD OM KONSESJON, EKSPROPRIASJON OG TILLATELSE TIL FORHÅNDTILTREDELSE - DRICKEVANN FRA BIRKELANDSVATNET I BJERKREIM KOMMUNE

Behandlinger:

- Fylkesutvalgsmøte 23.2.2016, sak 18/16
- Fylkesutvalgsmøte 16.3.2016, sak 39/16
- Fylkesutvalgsmøte 20.3.2018, sak 52/18

Vedlegg:

- Saksprotokoll sak 18/16, fylkesutvalgsmøte 23.2.2016
- Saksutredning sak 18/16, fylkesutvalgsmøte 23.2.2016
- Saksprotokoll sak 39/16, fylkesutvalgsmøte 16.3.2016
- Saksutredning sak 39/16, fylkesutvalgsmøte 16.3.2016
- Notat av 9.3.2016. Tilleggsvurderinger til FU sak 18/16. Fu-møte 16.3.2016 (sak 39/16)
- Saksprotokoll sak 52/18, fylkesutvalgsmøte 20.3.2018
- Saksutredning sak 52/18, fylkesutvalgsmøte 20.3.2018
- Brev av 5.4.2018 fra IVAR, «Svar på anmodning om dokumentasjon på behov for ny drikkevannskilde»
- E-mail av 9.4.2018 fra IVAR med noen utdypende opplysninger til brev av 5.4.2018

Andre henvisninger:

Høringsdokumentene og innkommende høringsuttalelser kan leses på NVE sine nettsider, på følgende lenke; <https://www.nve.no/konsesjonssaker/konsesjonssak?id=7204&type=V-2>

1. Bakgrunn:

Bakgrunn for saken er at fylkesrådmannen i sin saksutredning til sak 39/16 har gjort en skrivefeil som kan ha hatt betydning for fylkesutvalgets vedtak, på møte 16. mars 2016. Feilen er beskrevet i tilleggsnotat av 9. mars 2016, som var vedlagt sak 39/16 til fylkesutvalgets møte 16. mars 2016.

Fylkesrådmannen ble gjort kjent med feilen i månedsskiftet februar/mars 2018 og framla da en korrigerings sak til fylkesutvalgets møte 20. mars 2018.

FU vedtok i sitt møte 20. mars 2018:

«Fylkesutvalgets vedtak i sak 39/16, 16. mars 2016, oppheves og saken blir tatt under ny behandling, 17.april 2018

Saksutredningen inneholdt en betydelig feil, som kan ha bidratt til selve vedtaket som ble fattet.

NVE blir gjort oppmerksom på vedtaket og at høringen vil bli tatt under ny behandling, 17.april 2018.

Fylkesutvalget ber Rådmannen anmode IVAR om å skaffe til veie bedre dokumentasjon på at det vil være behov for denne nye drikkevannskilden, med utgangspunkt i stadig synkende vannforbruk og mulighet/planer for oppgradering av eksisterende ledningsnett.»

Med bakgrunn i fylkesutvalgets vedtak sendte Fylkesrådmannen brev datert 20. mars 2018 til NVE. I brevet anmodes NVE om å avvente avgjørelse i saken til de har hatt anledning til å vurdere fylkesutvalgets vedtak av 17. april 2018. NVE har ved e-mail av 22. mars 2018 gitt Rogaland fylkeskommune anledning til å komme med en ny uttalelse etter fylkesutvalgets møte 17. april 2018. Av e-mailen fremkommer også at; «*En ny uttalelse fra fylkeskommunen kommer sent i prosessen men NVE vil likevel vurdere momentene i den nye høringsuttalelsen. NVE ønsker at saken skal være godt opplyst og at vi har mest mulig relevant informasjon i saken før vi fatter et vedtak.*»

For å følge opp siste punkt i fylkesutvalgets vedtak har fylkesrådmannen sendt brev datert 21. mars 2018 til IVAR IKS, hvor det anmodes; *om å skaffe til veie bedre dokumentasjon på at det vil være behov for denne nye drikkevannskilden, med utgangspunkt i stadig synkende vannforbruk og mulighet/planer for oppgradering av eksisterende ledningsnett.*

Svar fra IVAR IKS kom i brev av 5. april 2018, og er vedlagt.

2. Problemstilling:

Fylkesutvalget opphevet på sitt møte 20. mars 2018, sitt vedtak av 16. mars 2016, i sak 39/16 og ba fylkesrådmannen legge saken frem til ny behandling på fylkesutvalgets møte 17. april 2018.

Fylkesutvalget bes om å vedta ny høringsuttalelse.

3. Saksopplysninger:

Saksopplysninger fremgår av saksutredningene til følgende saker:

- Sak 18/16, fylkesutvalgsmøte 23.2.2016
- Sak 39/16, fylkesutvalgsmøte 16.3.2016
- Sak 52/18, fylkesutvalgsmøte 20.3.2018

Det er ikke kommet nye formelle høringsdokumenter i saken og fylkesrådmannen mener derfor at saksutredningen, som er omfattende, i sakene 18/16 og 39/16 må legges til grunn. Fylkesrådmannen finner det ikke nødvendig å gjenta selve saksutredningene til sakene 18/16 og 39/16, da disse i sin helhet er vedlagt.

IVAR har ved brev av 5. april 2018, svart på fylkesutvalgets anmodning om å skaffe til veie bedre dokumentasjon på behov for den nye drikkevannskilden. Se vedlegg.

Innkommende høringsuttalelser til NVE kan leses på NVE sine nettsider, se lenke under «Andre henvisninger:»

4. Fylkesrådmannens vurderinger:

Med unntak av skrivefeilen som fremgår av tilleggsnotatet til sak 39/16 og som er beskrevet mer utfyllende i sak 52/18, mener fylkesrådmannen at saksutredningen i sakene 18/16 og 39/16 belyser saken med fordeler og ulemper på en god og helhetlig måte. Derfor viser fylkesrådmannen til saksutredningene i sakene 18/16 og 39/16 og mener de må legges til grunn i saken.

Fylkesrådmannen har tatt stilling til eventuelle konsekvenser av at feil beløp er lagt til grunn. Fylkesrådmannen mener fremdeles at det er riktig å opprettholde sin opprinnelige anbefaling til fylkesutvalget. Fylkesrådmannens konklusjon i sak 39/16 var som følger:

«Det er viktig å sikre tilstrekkelig mengde drikkevann av god hygienisk kvalitet til kommunene på Jæren fra 2050 og i årene etter. Samtidig oppstår noen vanskelige avveininger når vannuttaket planlegges innenfor nedbørsfeltet til Bjerkreimsvassdraget, som både er et nasjonalt laksevassdrag og et nasjonalt verna vassdrag i forhold til vannkraftutbygging.

Langs Bjerkreimsvassdraget er det utbredt fisketurisme, og verdiskapningen knyttet til denne har årlig vært på mellom 11 og 13.5 millioner kroner de siste fire årene.

Fylkesrådmannen mener at utredningene viser at alternativ 1, Birkelandsvatnet er det beste alternativet. Det forutsetter imidlertid at det i konsesjonen vedtas tilstrekkelig minstevannføring til at uttaket ikke gir negativ påvirkning på laks- og sjørret-bestandene i Bjerkreimsvassdraget, eller i forhold til fisketurismen.

Det fremkommer av søknaden at lekkasjen i det kommunale ledningsnettets kan være så mye som opptil 40 % i enkelte av kommunene. Selv om det settes krav i konsesjonen om minstevannføring i elva nedstrøms utløpet av Birkelandsvatnet, så fremstår det lite bærekraftig at vann fra et vernavassdrag og nasjonalt laksevassdrag tappes vekk hvis lekkasjeandelen er unormalt høy. Fylkesrådmannen mener NVE må følge opp dette og som et minimum anmode de kommunene som har størst lekkasjeandel i ledningsnettets, å prioritere økt utskifting av ledningsnett med lekkasjer.

Det er ikke foreslått båndlegging av landbruksarealer, og det foreligger gjennom konsekvensutredningen vurdering og begrunnelse for at dette ikke er nødvendig. Fylkesrådmannen vil likevel minne om viktigheten av å opprettholde landbruksaktiviteten i området, både for å ivareta landbruksarealene, matproduksjonen og bevaring av kulturlandskapet.

Det er behov for å ta flere hensyn til kulturminner, herunder ytterligere arkeologiske/marinarknologiske registreringer. Det er derfor innarbeidet tekst for å ta hensyn til kulturminner i forslag til vedtak.»

IVAR har søkt om konsesjon for Birkelandsvatnet, da de mener dette er den beste drikkevannskilden. Omfanget av drikkevannsuttaget er så stort at det utløste krav om konsekvensutredning. NVE vedtok ved fastsettelse av konsekvensutredningsprogrammet at også andre alternativer skulle vurderes. Dette er gjort og i denne sammenheng er Stora Myrvatn i Gjesdal utredet og vurdert som alternativ 2. Det er imidlertid ikke søkt om konsesjon for Store Myrvatn og det er ingen automatikk i at IVAR vil velge å søke om det ikke gis konsesjon som omsøkt. Dersom IVAR skulle komme i en situasjon hvor de velger å søke om Store Myrvatn, så vil det trolig ta flere år før en konsesjonsprosess omkring Store Myrvatn vil være avklart.

Fylkesutvalget vedtok i sak 18/16 å utsette behandlingen til neste ordinære møte og vedtok at fylkesrådmannen; *«bes utdype eventuelle justeringer av punkter 1-10, gitt at alternativ 2 skulle bli valgt»*. Med bakgrunn i dette utarbeidet fylkesrådmannen notatet av 9. mars 2016 for å gi et utvidet beslutningsgrunnlag til fylkesutvalgets møte 16. mars 2016. Det er i notatet det fremstår at det er et årlig erstatningsbeløp på kr 95 millioner. Det som er riktig er at det er totalt 95 millioner kroner for en 40 års periode frem til 2055.

Det fremkommer i konklusjonen til notatet av 9. mars 2016 at fylkesrådmannen opprettholder sin innstilling i FU-sak 18/16, om at Birkelandsvatnet er det beste alternativet. Fylkesrådmannens saksfremlegg og forslag til vedtak i sakene 18/16 og sak 39/16 er likelydende. Den eneste forskjellen er at det til sak 39/16 følger tilleggsnotat av 9. mars 2016, hvor feilen fremgår. Fylkesrådmannen vil fremheve at administrasjonen i sin opprinnelige sak 18/16 foretok en total vurdering der erstatningsbeløpet ikke var avgjørende for konklusjonen om å anbefale Birkelandsvatnet. Etter at feilen i notatet ble oppdaget har fylkesrådmannen i sin saksutredning i sak 52/18 vurdert saken på nytt og konkludert med å opprettholde sin opprinnelige innstilling.

Det er i ulike sammenhenger, blant annet gjennom flere medier fremstilt at Lyse krever erstatning på 95 millioner kroner. Fylkesrådmannen vil presisere at beløpet på kr. 95 millioner er et estimert tap for perioden 2015 og frem til 2055 som er beregnet og fremkommer i konsesjonssøknaden og tilhørende konsekvensutredningen. Fylkesrådmannen er ikke kjent med at Lyse har fremmet krav om erstatning fra IVAR ved valg av alternativ 2. Store Myrvatn. Dersom dette skulle bli aktuelt, så vil dette være et forhold mellom Lyse og IVAR.

Når det gjelder spørsmålet om at det er behov for ny drikkevannskilde mener fylkesrådmannen at IVAR i sitt brev av 5.4.2018 underbygger behovet for at det er behov for en ny drikkevannskilde både i forhold til økt kapasitet, kvalitet og beredskap/sårbarhet. IVAR skriver at de mener det blir; *«helt feil å bare betrakte de siste 4-5 år og karakterisere dette som, sitat: «stadig synkende vannforbruk», slik det er formulert i brev av 2103.2018. En svak reduksjon i vannforbruk etter 2014 kan ha sammenheng med et redusert aktivitetsnivå som følge av oljekrisen i tillegg til utbedring av ledningsnettet.»* Fylkesrådmannen er enig i vurderingen av at man ikke kan legge til grunn nedadgående vannforbruk de siste 4-5 årene for å konkludere med at vannforbruket er nedadgående. I konsesjonssøknaden til IVAR er det befolkningsprognoser for 2050 og derav økt behov for vannkapasitet som er

en av hovedbegrunnelsene. Fylkesrådmannen mener befolkningsframskrivninger/prognoser er det beste grunnlaget for å vurdere fremtidig vannforbruk så langt frem i tid som 2050.

Det er ikke bare prognoser om økt vannforbruk frem mot 2050 som er bakgrunnen for at IVAR ønsker en ny drikkevannskilde. En stor og dyp innsjø gir stabil og lav vanntemperatur på råvannet. De store vannmassene og stagnasjonssjiktet om sommeren reduserer risiko for å få forurensninger inn i vanninntaket. En stor og dyp innsjø er positivt i forhold til økt kapasitet, kvalitet på drikkevannet og beredskap/sårbarhet. I IVAR sitt brev av 5. april 2018 fremkommer at det i 2010 var en situasjon etter en nedbørsfattig vinter, vår og sommer som resulterte i at to eksisterende drikkevannskilder var så nedtappet at det ved ugunstige klimatiske forhold kunne vært problematisk. Dette er omtalt av IVAR for å underbygge at det allerede nå kan oppstå utfordringer med kapasitet og hygieniske utfordringer. Fylkesrådmannen mener det er viktig at IVAR snarest finner en drikkevannskilde som sikrer kommunene på Jæren nødvendig kapasitet, kvalitet og som ivaretar nødvendige hensyn til beredskap/sårbarhet i et langsiktig perspektiv.

Det fremgår av IVAR sitt brev av 5.4.2018 at det nå pågår et arbeid der det vurderes å starte arbeid med å utvide forsyningsområdet for Langevannsverket mot Ryfylke.

Dette er en ny opplysning for fylkesrådmannen og vi tok derfor kontakt med IVAR for å få ytterligere informasjon om dette. Svar fra IVAR foreligger ved e-mail av 9.4.2018. IVAR opplyser i e-mailen om bakgrunnen for dette og oppsummerer med at; *«Det har vært under vurdering å føre vann fra Langevannsverket mot Strand og Hjelmeland. Foreløpig er det ikke utarbeidet konkrete planer for dette. Vårt arbeid med hovedplan for vannforsyning mot 2050 reflekterer en langsiktig tidshorison og i denne sammenheng kan altså forsyning fra Langevannsverket være en aktuell fremtidig mulighet.»* Fylkesrådmannen mener at fylkesutvalget bør være kjent med dette, men finner det vanskelig å gå inn i vurderinger når det ikke foreligger konkrete planer.

Det er mange viktige og ulike samfunnsinteresser som berøres som følge av konsesjonssøknaden. Dette er belyst i fylkesrådmannens saksutredning til sak 39/16. Fylkesrådmannen mener at fylkesutvalget i møte 16.3.2016, sak 39/16 fattet et vedtak til høringsuttalelse, som på en helhetlig måte ivaretar de ulike samfunnsinteressene. Fylkesrådmannen anbefaler at fylkesutvalget opprettholder sitt vedtak av 16.3.2016, sak 39/16.

5. Konklusjon:

Det er viktig å sikre tilstrekkelig mengde drikkevann av god hygienisk kvalitet til kommunene på Jæren fra 2050 og i årene etter. Samtidig oppstår vanskelige avveininger når vannuttaket planlegges innenfor nedbørsfeltet til Bjerkreimsvassdraget. Det er viktige landbruksinteresser og kulturlandskap omkring Birkelandsvatnet og det er viktige fiskeinteresser knyttet til laksefiske som næringsgrunnlag langs Bjerkreimsvassdraget. Videre er Bjerkreimsvassdraget både et nasjonalt laksevassdrag og et nasjonalt verna vassdrag i forhold til vannkraftutbygging.

Ut fra en helhetlig vurdering mener fylkesrådmannen likevel at Birkelandsvatnet er det beste alternativet forutsatt at det settes de vilkår og forutsetninger som fremkommer i fylkesutvalgets vedtak av 16.3.2016, sak 39/16.

Fylkesrådmannen anbefaler at fylkesutvalget opprettholder sitt vedtak av 16.3.2016, sak 39/16.

Forslag til vedtak:

1. Fylkesutvalget mener at alternativ 1, Birkelandsvatnet er det beste alternativet forutsatt konsesjonskrav om tilstrekkelig minstevannføring til at uttaket ikke gir negativ påvirkning på laks- og sjøørretbestandene i Bjerkreimsvassdraget.
2. Fylkesutvalget forutsetter at drikkevannsuttaket ikke medfører restriksjoner på landbruksaktiviteten i området eller potensialet for fremtidig matproduksjon.
Ved eventuelle fremtidig klausuleringer skal oppsitterne rundt Birkelandsvatnet ikke bli skadelidende, verken praktisk eller økonomisk.
3. Fylkesutvalget mener NVE må sikre iverksetting av utskifting av ledningsnett med lekkasje som forutsetning til konsesjon. Det forventes at IVAR utarbeider en plan for utskifting av ledningsnett i medlemskommunene. Dette for å unngå at vann fra Bjerkreimsvassdraget, som både er et vernet vassdrag og et nasjonalt laksevassdrag, tappes vekk uten å nyttiggjøres.
4. Fylkesutvalget ber NVE i sin saksbehandling om å ta tydelig stilling til hvorvidt uttak av drikkevann til ledningsnett med høy andel lekkasjer er i henhold til aktsomhetsprinsippet, som følger av vannressurslovens § 5.
5. Dersom det gis konsesjon før de arkeologiske/marinarkeologiske registreringene er gjennomført, forutsettes det at det nedfelles i konsesjonsvedtaket at § 9 undersøkelser gjennomføres i forbindelse med detaljprosjektering av prosjektet og i god tid før tiltak er tenkt iverksatt.
6. Det forutsettes at dersom det viser seg, etter gjennomført § 9 registreringer, at de planlagte tiltakene kommer i konflikt med automatisk freda kulturminner, må tiltakene tilpasses eller det må søkes om dispensasjon fra kulturminneloven, - jf. kml § 8, 1. ledd.
7. Fylkesutvalget ber om at den vestre delen av vegtrasé B1 blir justert slik at den tar mest mulig hensyn til og tilpasses kulturlandskap og kulturlandskapselementer som geil, steingarder, klopp og naust.

8. Utvidelse av vegtrasé B1 langs kanten av Birkelandsvatnet må gjøres så skånsomt som mulig. Skjemmende skjæring i fjell bør unngås, og alternativ løsning for utvidelse av vei må vurderes.
9. Det må nedfelles i plan for ytre miljø at anleggsveier skal tilpasses og etableres med minst mulig inngrep i kulturlandskapet, og at utvidelse av bredde på eksisterende gardsveier skal tilbakeføres, eventuelt at kjørbare veiskulder skal sås til, samt at verneverdig naust ved Birkelandsvatnet må sikres i anleggsperioden.
10. Fylkesutvalget vil anmode om at anleggsveg alternativ B2 og Deponi B5 i stedet for veg B1 og Deponi B2, blir vurdert av hensyn til kulturminneverdier og kulturlandskap.

Trond Nerdal
fylkesrådmann

Christine Haver
regionalplansjef

Dette dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ingen signatur.